

Artur Lis

- ▶ Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
(John Paul II Catholic University of Lublin, Poland)
- ▶ e-mail: artur.lis@kul.pl
- ▶ ORCID: 0000-0003-4613-0671

DOI: 10.15290/mhi.2024.23.02.26

RECENZJA:

**LUBELSKO-WARSZAWSKA DEBATA O PROJEKCIE KODEKSU ROLNEGO,
REDAKCJA NAUKOWA BEATA JEŻYŃSKA, ADAM NIEWIADOMSKI,
POLSKIE WYDAWNICTWO EKONOMICZNE SA, WARSZAWA 2023**

Abstrakt

Recenzja książki *Lubelsko-warszawska debata o projekcie Kodeksu rolnego* pod redakcją Beaty Jeżyńskiej i Adama Niewiadomskiego ma na celu ocenę jej przydatności jako narzędzia dydaktycznego oraz poddającego konstruktywnej krytyce projekt Kodeksu rolnego. Publikacja ta powstała jako efekt sympozjum zorganizowanego przez Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej oraz Uniwersytetu Warszawskiego. Książka omawia projekt polskiego Kodeksu rolnego, którego inicjatorami są Janusz Wojciechowski, komisarz do spraw rolnictwa w Unii Europejskiej, oraz poseł Grzegorz Wojciechowski. Podzielona jest na dwie części: *Zagadnienia ogólne* i *Zagadnienia szczegółowe*, zawierające artykuły różnych ekspertów. Recenzja podkreśla znaczenie kodyfikacji prawa rolnego, potencjalne korzyści z poprawy przejrzystości prawnej oraz potrzebę kompleksowych regulacji. Polecana jest szerokiemu kręgowi odbiorców, w tym prawnikom i agrarystom, jako ważny głos w dyskusji na temat kodyfikacji prawa rolnego. Wprowadzenie kodeksu powinno porządkować regulacje prawne w dziedzinie prawa rolnego. Kompleksowa wizja rolnictwa i prawa rolnego w Polsce powinna stanowić podstawę stworzenia kodeksu i jego nadrzędne *ratio legis*.

Słowa kluczowe: kodyfikacja, Kodeks rolny, rolnictwo, prawo rolne, kodyfikacja, polityka rolna, materiały z sympozjum

REVIEW:

LUBELSKO-WARSZAWSKA DEBATA O PROJEKCIE KODEKSU ROLNEGO [LUBLIN-WARSZAW DEBATE ON THE DRAFT AGRICULTURAL CODE], EDITED BY BEATA JEŻYŃSKA, ADAM NIEWIADOMSKI, POLSKIE WYDAWNICTWO EKONOMICZNE SA, WARSZAWA 2023

Abstract

The review of the book *Lublin-Warsaw Debate on the Draft Agricultural Code*, edited by Beata Jeżyńska and Adam Niewiadomski, aims to evaluate its usefulness as a didactic tool and to provide constructive criticism of the “Agricultural Code” project. This publication is based on a symposium organized by the Faculty of Law and Administration at Maria Curie-Skłodowska University and by the University of Warsaw. The book discusses the draft of the Polish Agricultural Code, initiated by Janusz Wojciechowski, the European Union Commissioner for Agriculture, and Grzegorz Wojciechowski, a member of the Polish Parliament. It is divided into two parts: General Issues and Specific Issues, containing articles by various experts. The review highlights the importance of codifying agricultural law, the potential benefits of improving legal clarity, and the need for comprehensive regulations. It is recommended to a wide audience, including lawyers and agronomists, as an important contribution to the discussion on the codification of agricultural law. The introduction of the code should organize legal regulations in the field of agricultural law. A comprehensive vision of agriculture and agricultural law in Poland should form the basis for the creation of the code and its overarching *ratio legis*.

Key words: codification, Agricultural Code, agriculture, agricultural law, codification, agricultural policy, symposium materials

Oddana do rąk Czytelnika publikacja stanowi pokłosie sympozjum naukowego „Lubelsko-warszawska debata o projekcie Kodeksu rolnego” zorganizowanego przez Kierownika Katedry Prawa Rolnego i Gospodarki Gruntami Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (doktor habilitowaną Beatę Jeżyńską, profeso Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej) oraz Kierownik Katedry Prawa Rolnego i Systemu Ochrony Żywności Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego (doktora habilitowanego Adama Niewiadomskiego, profesora Uniwersytetu Warszawskiego) 21 lutego 2023 roku. Przedmiotem dyskursu naukowego jest projekt polskiego Kodeksu rolnego, którego pomysłodawcą jest Janusz Wojciechowski, komisarz do spraw rolnictwa w Unii Europejskiej, oraz poseł Grzegorz Wojciechowski. Recenzowana publikacja została podzielona na dwie części: *Zagadnienia ogólne* (7 artykułów) i *Zagadnienia szczegółowe* (11 tekstów).

We wstępie monografii znajduje się słowo od redaktorów oraz krótkie wprowadzenie zatytułowane *Od projektodawcy* autorstwa Grzegorza Wojciechowskiego. Część pierwszą otwiera tekst Romana Budzinowskiego *Kodyfikacja prawa rolnego – podstawowe rozstrzygnięcia legislacyjne*. Autor omawia ideę kodyfikacji prawa rolnego, która jest ważna dla prawników specjalizujących się w tej dziedzinie. Kodeks rolny mógłby ułatwić stosowanie prawa, systematyzować regulacje i usuwać sprzeczności, co wspierałoby rozwój rolnictwa. Autor podkreśla konieczność uwzględnienia *Zasad techniki prawodawczej* oraz analizy doświadczeń kodyfikacyjnych z innych krajów europejskich, jak Francja, Hiszpania, Belgia oraz wcześniejsze próby w Polsce. Projekt Kodeksu rolnego, będący obecnie przedmiotem dyskusji, traktowany jest jako wstępna propozycja, a krytyczne uwagi mają na celu jego ulepszenie, a nie zahamowanie prac. Zdaniem Budzinowskiego kluczowe jest precyzyjne określenie przedmiotu i zakresu regulacji kodeksu, który powinien obejmować tylko regulacje krajowe. W rozdziale pierwszym powinny znaleźć się podstawowe zasady kodeksu. Nie należy powtarzać przepisów z Kodeksu cywilnego, lecz odsyłać do odpowiednich przepisów, w tym dotyczących dzierżawy. Do prac nad kodyfikacją prawa rolnego powinno być zaangażowane szerokie grono specjalistów, zarówno praktyków, jak i teoretyków.

Następnie Paweł Czechowski w artykule *Zagadnienia systemowe projektu ustawy Kodeks rolny* analizuje systemowe aspekty projektowanych rozwiązań prawnych, badając, czy projekt nie spowoduje destabilizacji obowiązującego systemu w aspekcie porządku konstytucyjnego, międzynarodowego czy ustawowego. Autor wskazuje, że projekt w znacznym stopniu stanowi kompilację istniejących już aktów prawnych, w tym między innymi polityki rolnej unijnej i krajowej, zadań organów władzy publicznej, definicji działalności rolniczej i rolnika, uprawnień do nabywania gruntów rolnych, kontroli gospodarstw, ochrony gospodarstw w postępowaniach sądowych i administracyjnych, wsparcia kryzysowego, ochrony gospodarstw podczas podziału lub zniesienia współwłasności. Projekt uwzględnia również istniejący system ubezpieczeń społecznych rolników (Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego – KRUS) oraz proponuje wprowadzenie instytucji Rzecznika Rolników. Czechowski zauważa, że obecne regulacje projektowe nie wypełniają podstawowych funkcji prawa rolnego. Ponadto, rodzi się pytanie o zasadność przenoszenia do projektu definicji kluczowych dla prawa cywilnego i rolnego, które są już ustabilizowane w Kodeksie cywilnym i innych ustawach, takich jak definicje „nieruchomości rolnej”, „gospodarstwa rolnego” czy „rolnika”. Wprowadzenie kodeksu powinno porządkować regulacje prawne w dziedzinie prawa rolnego. Autor ocenia, że projekt mógłby

odegrać istotną rolę w legislacji prawa rolnego pod warunkiem, że zostanie znacznie rozbudowany, uwzględniając instytucje prawa rolnego i powiązania z obowiązującym systemem prawnym, biorąc pod uwagę obszary kolizyjne między istniejącymi normami prawnymi.

Idąc dalej, Dorota Łobos-Kotowska w artykule *Kodeks rolny. Wybrane zagadnienia systemowe*, podkreśla konieczność starannego opracowania podstawowych założeń i przedmiotu regulacji Kodeksu rolnego przed rozpoczęciem dyskusji nad jego zakresem. Autorka zwraca uwagę, że kodeks wymaga ściśle określonej systematyki. Już art. 1 projektu wskazuje na dość przypadkowy dobór materii kodeksowej, który obejmuje zarówno kwestie administracyjno-prawne (na przykład zadania władz publicznych dotyczące działalności rolniczej i rozwoju wsi), jak i wsparcie kryzysowe gospodarstw rolnych oraz regulacje stosunków cywilnoprawnych dotyczących gospodarstw rolnych. Kodeks nie określa metody regulacji, łącząc instrumenty prawa cywilnego i administracyjnego. Łobos-Kotowska zauważa, że polskie prawo rolne, znajdujące się na styku prawa prywatnego i publicznego, często zastępuje regulacje cywilnoprawne przepisami administracyjnymi, co dotyczy zwłaszcza obrotu nieruchomościami rolnymi. Wprowadzenie instrumentów kontroli administracyjnej powoduje dominację metody administracyjnoprawnej w tym zakresie. Autorka postuluje powołanie komisji legislacyjnej złożonej ze specjalistów nie tylko z dziedziny prawa rolnego, ale także z innych dziedzin prawa, która określiłaby zakres regulacji i zaproponowała szczegółowe rozwiązania.

W kolejnej pracy, *Ratio legis projektu Kodeksu rolnego*, jej autor, Adam Niewiadomski, omawia ideę stworzenia kodeksu jako aktu prawnego charakteryzującego się trwałością i stabilnością. Zauważa, że taka kodyfikacja może być sprzeczna z koniecznością dostosowywania się do zmieniających się warunków gospodarczych i społecznych. Jednakże kodyfikacja prawa rolnego umacnia tę gałąź prawa, sprzyja jej rozwojowi i podkreśla wagę regulowanych kwestii dla polityki państwa. Niewiadomski akcentuje to, że kluczowym elementem przy tworzeniu Kodeksu rolnego powinno być odwołanie do zasad prawa rolnego sformułowanych w doktrynie prawa. Kompleksowa wizja rolnictwa i prawa rolnego w Polsce powinna stanowić podstawę stworzenia kodeksu i jego nadrzędne *ratio legis*. Autor argumentuje, że kodeks nie powinien być jedynie próbą rozwiązania wybranych problemów uznanych przez projektodawcę za najważniejsze, ale powinien obejmować całościową i spójną wizję rolnictwa w Polsce.

W dalszej części Ryszard Piotrowski w opracowaniu *Kodeks rolny – aspekty konstytucyjne* podkreśla, że rola kodeksów polega nie tylko na kompleksowym uregulowaniu szerokiej dziedziny spraw, ale również na usystematyzowaniu poszczególnych działów prawa, ustaleniu ich przewodnich zasad oraz stabilizacji stanu prawnego, co w konsekwencji umacnia zaufanie i szacunek obywateli do prawa. Piotrowski zauważa, że ustroj rolny państwa jest bezpośrednio regulowany przez art. 23 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, który stanowi, że podstawą ustroju rolnego jest gospodarstwo rodzinne. Z tego przepisu wynika, że gospodarstwo rodzinne powinno być efektywną formą gospodarowania, umożliwiającą prowadzenie produkcji rolnej w celu zapewnienia godziwego utrzymania rodzinom rolniczym oraz zaspokojenia potrzeb społeczeństwa. Piotrowski krytykuje projekt Kodeksu rolnego za brak koniecznej spójności funkcjonalnej i systemowej oraz za jego blankietowy charakter przepisów. Projekt nie uwzględnia konstytucyjnych założeń dotyczących systemu źródeł prawa, brak w nim postanowień wprowadzających i uchylających, a proponowane *vacatio legis* nie odpowiada konstytucyjnym regułom zachowania odpowiedniego okresu dostosowawczego.

Kolejny szkic – *Projekt Kodeksu rolnego wobec zasad prawa rolnego oraz obecnych wyzwań rolnictwa i obszarów wiejskich*, autorstwa Aneta Suchoń podnosi, że Kodeks rolny powinien być stabilnym aktem prawnym, realizującym zasady prawa rolnego. Jako przykład podaje kodeks francuski, który jest rozbudowanym aktem prawnym regulującym wiele zagadnień, takich jak definicje nieruchomości rolnych, gospodarstw rolnych i działalności rolniczej, dzierżawa gruntów rolnych, rynki rolne, spółdzielnie, organizacje producentów rolnych, służebności, kwestie dróg dojazdowych do gospodarstw, umowy, rozwój obszarów wiejskich, rolnictwo górskie oraz ochrona gruntów rolnych. Suchoń omawia w artykule zasady ogólne prawa rolnego zawarte w projekcie, zasadę ochrony trwałości warsztatu pracy producenta rolnego oraz wyrównywanie warunków życia na wsi i w mieście, a także instytucję rzecznika rolników. Zauważa, że w obecnej, bardzo trudnej sytuacji wielu polskich gospodarstw rolnych, zasadne byłoby uchwalenie odrębnej ustawy o ochronie producentów rolnych. Podkreśla również pilność rozwiązania kwestii nieuczciwych praktyk handlowych w branży rolno-spożywczej.

Monika Anna Król w tekście *O potrzebie powołania Komisji kodyfikacyjnej prawa rolnego. Uwagi na tle projektu ustawy z 2023 r. Kodeks rolny* podkreśla konieczność powołania komisji kodyfikacyjnej do prac nad Kodeksem rolnym. Zwraca uwagę, że proces

ten wymaga refleksji naukowej i zaangażowania prawników specjalizujących się w prawie rolnym. Król zauważa, że przedstawiciele doktryny są bardzo zainteresowani pracami mającymi na celu usystematyzowanie i uporządkowanie regulacji prawnych dotyczących rolnictwa, również w formie kodeksu. Autorka proponuje, aby powołana komisja kodyfikacyjna nie tylko technicznie systematyzowała istniejące przepisy prawa, ale również opracowała część ogólną, podstawowe kategorie pojęciowe i zasady prawa rolnego. Taka praca pozwoliłaby na rzetelne przygotowanie instytucji tej dziedziny prawa.

Z kolei Patryk Bender w pracy *Pojęcie osób bliskich w projekcie Kodeksu rolnego* analizuje sposób, w jaki w projekcie Kodeksu rolnego zdefiniowano kategorię „osób bliskich”, czyli osób, które z powodu specyficznych relacji z rolnikami czy właścicielami nieruchomości rolnych mają być traktowane preferencyjnie. W artykule podkreślono, że projekt poszerza krąg osób uznawanych za bliskie, ale pomija rodzeństwo rodziców. Bender zauważa również potrzebę ujednolicenia definicji osób bliskich w różnych regulacjach prawnych, aby zapewnić spójne i sprawiedliwe preferencyjne traktowanie w kontekście prawa rolniczego.

Następny autor – Paweł Andrzej Blajer – w artykule *Zasady nabywania nieruchomości rolnych w świetle projektu Kodeksu rolnego* zadaje pytanie, czy wprowadzenie nowego Kodeksu rolnego rzeczywiście poprawiłoby obecną, wysoce niezadowalającą regulację zawartą w ustawie o kształtowaniu ustroju rolnego. Autor podkreśla konieczność precyzyjnego zdefiniowania kluczowych pojęć prawa rolnego, takich jak: nieruchomość rolna, gospodarstwo rolne, nabycie nieruchomości rolnej (gospodarstwa rolnego) oraz rolnik. Obecne definicje w projekcie kodeksu są krokami wstecz w porównaniu z już istniejącymi, niedoskonałymi definicjami. Autor zwraca uwagę na potrzebę bardziej klarownego powiązania regulacji Kodeksu rolnego z innymi ustawami, w szczególności z ustawą o kształtowaniu ustroju rolnego oraz ustawą o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa. Projekt przewiduje, że zasadniczo każdą nieruchomość gruntową o powierzchni powyżej 1 ha mógłby nabyć jedynie rolnik lub nowy rolnik, co zamknęłoby dostęp do takich nieruchomości dla jednostek organizacyjnych. Blajer uważa, że projekt kodeksu może stanowić jedynie punkt wyjścia do dyskusji nad koniecznymi zmianami w regulacjach dotyczących obrotu nieruchomościami rolnymi. Zmiany te powinny obejmować także interesy dzierżawców oraz wprowadzenie instrumentów kontroli dzierżaw, również w aspekcie podmiotowym.

Natomiast Paweł Gała i Monika Łata w pracy *Obrót nieruchomościami rolnymi w projekcie Kodeksu rolnego a Ustawa o kształtowaniu ustroju rolnego* omawiają obecne regulacje prawne dotyczące obrotu nieruchomościami rolnymi w Polsce, podkreślając, że podstawowym aktem prawnym w tej kwestii jest Ustawa o kształtowaniu ustroju rolnego. Autorzy krytykują rozdrobnienie i kazuistyczny charakter aktualnych regulacji, które nie nadają się do ujęcia w kodeksie, zwłaszcza biorąc pod uwagę postulat prywatnoprawnego charakteru kodeksu. Wskazują na potrzebę nowych rozwiązań, które uwzględniłyby fakt, że obrót gruntami rolnymi funkcjonuje na styku prawa prywatnego i publicznego. Taki kontekst wymaga bardziej spójnej i kompleksowej regulacji, która zharmonizowałaby przepisy prawa prywatnego z publicznymi, co pozwoliłoby na lepsze uregulowanie tej ważnej sfery działalności rolniczej.

Marta Gojny w swoim opracowaniu *Ocena potrzeby utworzenia instytucji Rzecznika Rolników na gruncie projektu Kodeksu rolnego* krytycznie ocenia propozycję wprowadzenia nowej instytucji: Rzecznika Rolników, przedstawioną w rozdziale XII projektu Kodeksu rolnego. Rzecznik ten miałby zajmować się ochroną praw rolników w stosunkach handlowych. Autorka wskazuje, że zadania przypisane Rzecznikowi Rolników pokrywają się z kompetencjami innych istniejących instytucji, takich jak Rzecznik Małych i Średnich Przedsiębiorców, Rzecznik Praw Konsumenta oraz Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Jej zdaniem tworzenie nowej instytucji prawa, której kompetencje dublują te już istniejące, nie jest konieczne. Proponuje ona, zamiast powoływać nową instytucję, przeprowadzenie kampanii informacyjnych skierowanych do rolników. Kampanie te miałyby na celu uświadomienie rolnikom ich praw oraz wskazanie, do których instytucji powinni się zwracać w celu ochrony swoich interesów. Gojny uważa, że takie podejście byłoby wystarczające i bardziej efektywne niż tworzenie kolejnego organu prawnego. Na podstawie obowiązujących przepisów autorka twierdzi, że nie ma potrzeby wprowadzenia nowej instytucji prawnej, która powielałaby zadania istniejących już podmiotów.

Godna uwagi jest praca Adriana Jaworskiego *Wsparcie kryzysowe w projektowanym Kodeksie rolnym*, w której autor analizuje zapisy dotyczące wsparcia kryzysowego dla rolników zawarte w projekcie Kodeksu rolnego. Jaworski podkreśla, że działalność w sektorze rolniczym wiąże się z wieloma ryzykami, takimi jak ryzyka produkcyjne wynikające z warunków przyrodniczych (na przykład gradobicia, huragany, powodzie), zmiany klimatyczne (na przykład restrykcje związane z emisją gazów cieplarnianych, ocieplenie klimatu), różnorodność warunków gospodarowania (na

przykład różnicowanie klas bonitacyjnych gleb), ryzyka gospodarcze (na przykład wahania cen na rynkach światowych, konieczność inwestycji w gospodarstwie), ryzyka związane z pracą w gospodarstwie (na przykład ryzyko utraty zdrowia lub życia rolnika) oraz zmieniające się trendy konsumenckie (na przykład wzrost popytu na żywność ekologiczną). Jaworski zauważa, że zaproponowane przepisy nie zapewniają kompleksowego wsparcia kryzysowego dla rolników. Obejmują one jedynie fragmentaryczne aspekty działalności rolniczej i nie uwzględniają sytuacji, w której sam rolnik znajduje się w kryzysie. Brakuje w nich regulacji dotyczących restrukturyzacji czy postępowania upadłościowego, które mogłyby pomóc rolnikom wyjść z trudnej sytuacji. W związku z tym Jaworski postuluje konieczność bardziej kompleksowego uregulowania wsparcia kryzysowego, które uwzględniałoby różne aspekty ryzyka związanego z prowadzeniem działalności rolniczej oraz zapewniało realne wsparcie dla rolników w kryzysie.

Pojęcie działalności rolniczej jako materii kodeksowej to praca Beaty Jeżyńskiej, w której autorka podnosi znaczenie prawidłowego sformułowania definicji działalności rolniczej w kontekście Kodeksu rolnego. Wskazuje, że precyzyjna definicja działalności rolniczej jest kluczowa dla określenia cech zarówno rodzinnych, jak i innych gospodarstw rolnych, a także dla realizacji art. 23 konstytucji. Artykuł ten ustanawia gospodarstwo rodzinne jako podstawę ustroju rolnego państwa, co wymaga jasnej i funkcjonalnej definicji działalności rolniczej. Autorka krytycznie ocenia zaproponowaną w projekcie Kodeksu rolnego definicję działalności rolniczej, argumentując, że nie spełnia ona niezbędnych wymagań. Według projektu działalnością rolniczą jest działalność przyczyniająca się do dostarczania dóbr prywatnych i publicznych poprzez co najmniej jedno z określonych działań, takich jak: a) wytwarzanie produktów rolnych, obejmujące chów zwierząt lub uprawę, w tym użytkowanie torfowisk. Produkty rolne obejmują te wymienione w załączniku I do Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej, z wyjątkiem produktów rybołówstwa, a także bawełnę i zagajniki o krótkiej rotacji; b) utrzymywanie użytków rolnych w stanie nadającym się do wypasu lub uprawy, bez konieczności podejmowania działań przygotowawczych wykraczających poza użycie zwykłych metod rolniczych i sprzętu rolniczego. Jeżyńska argumentuje, że definicja ta jest zbyt szczegółowa i nie obejmuje wszystkich profesjonalnych aktywności podejmowanych przez rolników. Uważa, że brakuje w niej generalności, co prowadzi do wykluczenia wielu form działalności rolniczej. Z tego powodu, definicja ta nie spełnia wymogów koniecznych do zapewnienia prawnej, funkcjonalnej, ekonomicznej i społecznej ochrony gospodarstw rodzinnych oraz innych form działalności rolniczej.

Adam Lasek w szkicu *Egzekucyjna analiza Kodeksu rolnego* podkreśla, że projektowane zmiany powinny tworzyć harmonijny system regulacji, który: 1) pogłębia zaufanie do prawa; 2) zapewnia bezpieczeństwo prawne; 3) zachowuje pewność obrotu; 4) gwarantuje równość wobec prawa. Lasek podkreśla potrzebę wyważenia interesów rolników i wierzycieli, proponując procedury egzekucyjne, które chronią gospodarstwa rolne bez naruszania zasad sprawiedliwości. Kodeks rolny powinien wspierać zaufanie do prawa, bezpieczeństwo prawne, pewność obrotu i równość wobec prawa, chroniąc jednocześnie interesy rolników i wierzycieli.

W kolejnym artykule – autorstwa Konrada Marciniuka – *Problematyka planowania przestrzennego w projekcie Kodeksu rolnego* podkreśla się, że planowanie przestrzenne nie powinno być rozpatrywane sektorowo, ponieważ ma charakter horyzontalny, uwzględniający szeroki zakres uwarunkowań gospodarczych, środowiskowych i społecznych. Autor w swojej analizie wskazuje, że Kodeks rolny w pierwszej części powinien zawierać postanowienia o charakterze prawnoustrojowym, dotyczące podstawowych pojęć i instytucji, takich jak jednolite pojęcie nieruchomości rolnej i gospodarstwa rolnego oraz modele rolniczego gospodarowania, czyli status gospodarstwa rodzinnego, przedsiębiorstwa rolniczego, rolniczych spółdzielni produkcyjnych i innych gospodarstw rolnych. W części materialnoprawnej kodeks powinien obejmować przedmioty umów sprzedaży, zamiany, darowizny, użyczenia gospodarstwa rolnego, uwzględniając całą ich specyfikę, a także zniesienia współwłasności gospodarstw rolnych i gruntów rolnych na jednolitych zasadach, uwzględniając specyfikę przedmiotu współwłasności oraz dzierżawy gruntów rolnych. W dalszych częściach kodeks powinien regulować kwestie przekazywania gospodarstw następcom w zakresie tak zwanego rolniczego prawa pracy i ubezpieczeń społecznych oraz kredytowania i finansowania rolników. Marciniuk podkreśla, że analiza powinna obejmować możliwość i zasadność skonstruowania odrębnej regulacji dotyczącej planowania przestrzennego na obszarach wiejskich, mając na uwadze utrzymanie spójności regulacyjnej z przepisami dotyczącymi planowania przestrzennego w ogóle, w tym przede wszystkim wdrażania zasad ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju. Zwraca również uwagę na wielofunkcyjność obszarów wiejskich oraz potrzebę skonstruowania przepisów, które prowadziłyby do unikania lub łagodzenia konfliktów przestrzennych występujących na tych obszarach w związku z realizacją różnych funkcji, interesów i wartości, zarówno indywidualnych, jak i publicznych, w tym przede wszystkim ochrony środowiska. Autor podkreśla konieczność stworzenia

regulacji, które będą spójne z ogólnymi zasadami planowania przestrzennego, jednocześnie dostosowując się do specyficznych potrzeb obszarów wiejskich i ich wielofunkcyjnego charakteru.

Idąc dalej, w recenzowanej monografii Czytelnik może znaleźć pracę Katarzyny Leśkiewicz *Uwagi do projektu regulacji odpowiedzialności za szkody w uprawach rolnych lub inwentarzu żywym spowodowane przez zwierzynę stanowiącą własność Skarbu Państwa*. Autorka analizuje celowość i zasadność wprowadzenia nowej regulacji, stwierdzając, że nie przedstawiono żadnej analizy prawnej, społecznej ani ekonomicznej, która uzasadniałaby obciążenie Skarbu Państwa pełną odpowiedzialnością za szkody łowieckie. Ponadto w treści art. 38 projektu brakuje wskazania relacji tej regulacji z innymi przepisami dotyczącymi szkód łowieckich, takimi jak Kodeks cywilny, Prawo łowieckie oraz Ustawa o ochronie przyrody.

Natomiast Radostaw Pastuszko w artykule *Podział gospodarstwa oraz zniesienie współwłasności w projekcie Kodeksu rolnego* analizuje problematykę stosunków własnościowych w rolnictwie. Autor ocenia przedstawione rozwiązania w odniesieniu do obecnie obowiązujących przepisów dotyczących współwłasności gospodarstwa rolnego. Obecna regulacja, zawarta w artykułach 213–218 Kodeksu cywilnego, obejmuje trzy główne aspekty: przesłanki i sposoby wyjścia z niepodzielności gospodarstwa, określenie spłat i dopłat oraz przyznanie określonych uprawnień niektórym kategoriom współwłaścicieli. Pastuszko podkreśla, że ocena tych nowych rozwiązań jest uzasadniona, biorąc pod uwagę ich potencjalny wpływ na obecne przepisy i praktyki sądowe.

Publikację zamyka praca Moniki Żuchowskiej-Grzywacz *Kwestia zwolnień dla rolników w projekcie Kodeksu rolnego – niezbędne uprawnienie czy niebezpieczny precedens?* Autorka analizuje propozycje dotyczące zwolnień i ulg dla rolników zawarte w projekcie Kodeksu rolnego. Głównym celem tych działań powinno być uporządkowanie i usystematyzowanie regulacji dotyczących rolnictwa, co ma ułatwić stosowanie prawa, zlikwidować sprzeczności i uprościć procedury prawne. Artykuł jest próbą odpowiedzi na pytanie, czy rozwiązania proponowane w projekcie kodeksu dotyczące zwolnień i ulg dla rolników zmierzają we właściwym kierunku legislacyjnym. Jedną z kontrowersyjnych kwestii w projekcie jest propozycja przepisów dotyczących zwolnień i ulg dla rolników, na przykład zwolnienie rolników z kosztów sądowych w sprawach o zapłatę należności za produkty rolne oraz obniżenie tych kosztów

o połowę w innych sprawach dotyczących gospodarstwa. Żuchowska-Grzywacz zauważa, że regulacje zawarte w ustawie o kosztach sądowych mają charakter ogólny i ich dotychczasowe zastosowanie nie budziło wątpliwości. Stworzenie odrębnych zasad dla konkretnej grupy, w tym przypadku rolników, mogłoby wprowadzić precedens, który potencjalnie podważyłby zasady równości wobec prawa. Autorka podkreśla, że większość przepisów dotyczących zwolnień bądź ulg dla rolników nie powinna być zaliczana do materii kodeksowej. W jej opinii, takie regulacje mogłyby wprowadzić niepotrzebne komplikacje oraz podważyć dotychczasowy porządek prawny, co mogłoby prowadzić do dalszych problemów legislacyjnych i praktycznych.

Książkę pod redakcją Beaty Jeżyńskiej i Adama Niewiadomskiego oceniam wysoko. Jej najważniejszą zaletą jest przejrzystość oraz zwięzłość komentarza. Na pozytywne wyróżnienie zasługuje także wykorzystanie literatury zagranicznej. Uwagę przykuwają bogate przypisy dokumentujące i uzupełniające treść główną oraz rozszerzające spektrum problemowe i ułatwiające percepcję tekstu zasadniczego. Po dokonanej analizie wydaje się, że *Lubelsko-warszawska debata o projekcie Kodeksu rolnego* jest publikacją przeznaczoną dla szerokiego kręgu odbiorców (nie tylko dla prawników i agrarystów). Uważam, że warto wzbogacić swoją biblioteczkę o tę pozycję wydawniczą, gdyż napisana jest dostępnym językiem, zachęcającym do lektury. Bez wątpienia publikacja ta stanowi ważny głos w dyskusji nad potrzebą kodyfikacji rolnej oraz ewentualnych rozwiązań prawnych w tym zakresie. Niestety, książka dostępna jest dla Czytelnika tylko w wersji papierowej, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne SA nie udostępniło jej wersji elektronicznej.

Bibliografia

- Bender Patryk, Blajer Paweł, Makowiec Aneta, Truszkiewicz Zygmunt, *Prawo rolne*, Warszawa 2022.
- Budzinowski Roman, *Geneza prawa rolnego jako dziedziny legislacji*, „Czasopismo Prawno-Historyczne” 2008, t. 1.
- Budzinowski Roman, *Kilka uwag w sprawie propozycji opracowania kodeksu rolnego*, [w:] *Między prawem a polityką*, red. Bogumiła Kaniewska, Tadeusz Wallas, Krzysztof Urbaniak, Poznań 2023.
- Budzinowski Roman, *Próby kodyfikacji polskiego prawa rolnego*, „Studia Iuridica Agraria” 2001, t. 2.
- Czechowski Paweł (red.), *Prawo rolne*, Warszawa 2019.

- Czechowski Paweł, Marciniuk Konrad, Niewiadomski Adam, Wojciechowski Paweł, *Prawo rolne jako przykład mieszanej metody cywilno- i administracyjnoprawnej w kontekście krajowym i europejskim. Jego rola jako przedmiotu obowiązkowego*, [w:] *Dziedziny prawa, dyscypliny i metody prawnicze*, red. Tomasz Giaro, Warszawa 2013.
- Jeżyńska Beata, Niewiadomski Adam (red.), *Lubelsko-warszawska debata o projekcie Kodeksu rolnego*, Warszawa 2023.
- Kalinowski Patryk, *Projekt Kodeksu agrarnego W.L. Jaworskiego: wybrane aspekty*, [w:] *Współczesne problemy prawa rolnego i żywnościowego*, red. Dorota Łobos-Kotowska, Katowice 2019.
- Kodeks rolny, projekt, [https://orka.sejm.gov.pl/opinie9.nsf/nazwa/792_20230127/\\$file/792_20230127.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/opinie9.nsf/nazwa/792_20230127/$file/792_20230127.pdf).
- Korzycka Małgorzata (red.), *Instytucje prawa rolnego*, Warszawa 2019.
- Lichorowicz Aleksander, *Kierunki zmian ustawodawczych w polskim prawie rolnym w ramach jego harmonizacji z ustawodawstwem Unii Europejskiej*, [w:] *Polityka rolna Wspólnoty Europejskiej i jej konsekwencje dla polskiego rolnictwa*, red. Alina Jurcewicz, Warszawa 2000.
- Poznaliśmy pełną treść Kodeksu Rolnego. Nowe prawo zostanie przyjęte, <https://www.farmer.pl/finanse/poznalismy-pelna-tresc-kodeksu-rolnego-nowe-prawo-zostanie-przyjete,126766.html>.

► STRESZCZENIE

Recenzja:

Lubelsko-warszawska debata o projekcie Kodeksu rolnego, redakcja naukowa Beata Jeżyńska, Adam Niewiadomski, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne SA, Warszawa 2023

Recenzja książki *Lubelsko-warszawska debata o projekcie Kodeksu rolnego* pod redakcją Beaty Jeżyńskiej i Adama Niewiadomskiego ma na celu ocenę jej przydatności jako narzędzia dydaktycznego oraz poddającego konstruktywnej krytyce projekt Kodeksu rolnego. Publikacja ta powstała na bazie sympozjum zorganizowanego przez Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej oraz Uniwersytetu Warszawskiego. Książka omawia projekt polskiego Kodeksu rolnego, którego inicjatorami są Janusz Wojciechowski, komisarz do spraw rolnictwa w Unii Europejskiej, oraz poseł Grzegorz Wojciechowski. Podzielona jest na dwie części: *Zagadnienia ogólne* i *Zagadnienia szczegółowe*, zawierające artykuły różnych ekspertów. Recenzja podkreśla znaczenie kodyfikacji prawa rolnego, potencjalne korzyści z poprawy przejrzystości prawnej oraz potrzebę kompleksowych regulacji. Polecana jest szerokiemu kręgowi odbiorców, w tym prawnikom i agrarystom, jako ważny głos w dyskusji na temat kodyfikacji prawa rolnego. Wprowadzenie kodeksu powinno porządkować regulacje prawne w dziedzinie prawa rolnego. Kompleksowa wizja rolnictwa i prawa rolnego w Polsce powinna stanowić podstawę stworzenia kodeksu i jego nadrzędne *ratio legis*.

► SUMMARY

Review:

Lubelsko-warszawska debata o projekcie Kodeksu rolnego [Lublin-Warsaw Debate on the Draft Agricultural Code], edited by Beata Jeżyńska, Adam Niewiadomski, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne SA, Warszawa 2023

The review of the book *Lublin-Warsaw Debate on the Draft Agricultural Code*, edited by Beata Jeżyńska and Adam Niewiadomski, aims to evaluate its usefulness as a didactic tool and to provide constructive criticism of the “Agricultural Code” project. This publication is based on a symposium organized by the Faculty of Law and Administration at Maria Curie-Skłodowska University and the University of Warsaw. The book discusses the draft of the Polish Agricultural Code, initiated by Janusz Wojciechowski, the European Union Commissioner for Agriculture, and Grzegorz Wojciechowski, a member of the Polish Parliament. It is divided into two parts: General Issues and Specific Issues, containing articles by various experts. The review highlights the importance of codifying agricultural law, the potential benefits of improving legal clarity, and the need for comprehensive regulations. It is recommended to a wide audience, including lawyers and agronomists, as an important contribution to the discussion on the codification of agricultural law. The introduction of the code should organize legal regulations in the field of agricultural law. A comprehensive vision of agriculture and agricultural law in Poland should form the basis for the creation of the code and its overarching *ratio legis*.